

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)
Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Світлана Іванівна БАБІНА

Кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри філософії,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний університет
імені Ігоря Сікорського»,
пр. Берестейський, 37, Київ, 03056, Україна

E-mail: babina.svet@ukr.net,

Олена Василівна КРАСІЛЬНИКОВА

Кандидат історичних наук, доцент кафедри
філософії, соціології та політології,
Державний торговельно-економічний
університет,
вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна

E-mail: o.krasilnikova@knute.edu.ua,

Svitlana BABINA

PhD in Philosophy,
Senior Lecturer of the Philosophy Department,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,
Beresteysky prospect, 37, Kyiv,
03056, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7825-3628>

Olena KRASILNIKOVA

Candidate of historical sciences,
Associate Professor of the Department Philosophy,
Sociology and Political Science,
State University of Trade and Economics,
Kyoto St., 19, Kyiv, 02156, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3346-7566>

УДК 101.1:378.14

**СТАТУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ» У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ВРАХУВАННЯ
СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Received 30 May 2023; revised 24 June 2023; accepted 30 June 2023

DOI: 10.15421/352301

Анотація

У контексті глобалізації та викликів сучасної інформаційної епохи, філософія стає однією з найбільш важливих дисциплін у системі вищої освіти. Вона виробляє у студентів навички критичного мислення та системного аналізу, необхідні для успішного суспільного та професійного життя. Мета статті – визначити перспективи зміни статусу філософії у закладах вищої освіти України на основі вивчення зарубіжного досвіду її викладання. Методологія дослідження: в процесі дослідження підходів до викладання філософії в університетах різних країн використовувались як загальнонаукові, так і спеціальні методи, зокрема порівняльний аналіз, синтез, системно-структурний метод. Висвітлено два основні підходи до викладання філософії в університетах: філософія як історія ідей та активне філософствування. Результати дослідження вказують на те, що у закладах вищої освіти України викладачам філософії варто акцентувати увагу на тих методах навчання, які стимулюють активну дискусію між студентами, заохочують їх до глибокого аналізу та рефлексії ідей. Крім того, в статті підкреслено значення філософії для розвитку критичного мислення та системного аналізу. Такий підхід сприяє розвитку творчості та емоційного інтелекту. Важливо, щоб викладачі створювали в аудиторії належні умови для демократичного діалогу, заохочували студентів брати активну участь в обговореннях, сприяли формуванню в них обґрунтованих поглядів та здатності аналізувати філософські концепції з різних точок зору. В контексті сучасних викликів університетська філософська освіта набуває все більшого значення в усьому світі. Вона не тільки знайомить студентів з ключовими філософськими поняттями, але й розвиває у них навички критичного мислення, необхідні для розуміння та вирішення складних проблем сучасності. Філософія може слугувати ідеальним предметом для тренування гнучких навичок на основі аналізу історичних фактів та обговорення загальних концепцій. Отримані навички можуть бути використані для більш глибокого розуміння інших професійних дисциплін.

Ключові слова: *філософія, концепції, провідні університети світу, студенти, підходи.*

**THE STATUS OF THE DISCIPLINE «PHILOSOPHY» IN HIGHER EDUCATION: TAKING INTO
ACCOUNT THE WORLD EXPERIENCE FOR UKRAINE**

Abstract

In the context of globalization and the challenges of the modern information age, philosophy in the system of higher education is becoming one of the most important disciplines. It is able to develop in students the skills of critical thinking and system analysis necessary for successful social and professional life. The purpose of the article is to determine the prospects for changing the status of philosophy in higher education institutions of Ukraine based on the study of foreign experience in its teaching. Research methodology: in the process of researching approaches to teaching philosophy in universities of different countries, both general scientific and special methods were used, in particular comparative analysis, synthesis, system-structural method. Two main approaches to teaching philosophy in universities are highlighted: philosophy as a history of ideas and active philosophizing. The results of the study indicate that in higher education institutions of Ukraine, philosophy teachers should focus on those teaching methods that stimulate active discussion among students, encourage them to deep analysis and reflection of ideas. In addition, the article emphasizes the importance of philosophy for the development of critical thinking and systemic analysis. This approach promotes the development of critical thinking, creativity and emotional intelligence. It is important that teachers create appropriate conditions for democratic dialogue in the classroom, encourage students to take an active part in discussions, promote the formation of well-founded views and the ability to analyze philosophical concepts from different points of view. In the context of modern challenges, university philosophical education is gaining more and more importance all over the world. It not only introduces students to key philosophical concepts, but also develops critical thinking skills necessary for understanding and solving complex modern problems. Philosophy can serve as an ideal subject for training flexible skills based on the analysis of historical facts and the discussion of general concepts. The acquired skills can be used for a deeper understanding of other professional disciplines.

Keywords: *philosophy, concepts, leading universities of the world, students, approaches.*

Постановка проблеми.

Філософія вивчає загальні та фундаментальні проблеми, пов'язані з людиною, буттям, свідомістю, пізнанням, мораллю, цінностями тощо. В Україні типовий курс «Філософії» для закладів вищої освіти побудований за хронологічною моделлю викладення філософської думки і містить теми, в яких висвітлюються особливості української філософії, основи онтології, гносеології, філософської антропології, загальні проблеми суспільства та майбутнього.

Загалом підходи до викладання філософії в різних країнах світу схожі. Філософія є загальнонауковою дисципліною, яка об'єднує знання з різних дисциплін в єдине ціле. Навчальна програма з філософії затверджується на рівні Міністерства освіти, однак підходи до її вивчення варіюють залежно від усвідомлення значущості філософії у розвитку професійних якостей спеціалістів. Чітко простежується тенденція, що заклади вищої освіти прогресивних країн використовують філософію як інструмент для виховання критичного мислення, творчості, емоційного інтелекту, толерантності – тобто, таких soft skills, яких потребує сучасний ринок праці.

Філософія допомагає студентам осмислювати актуальні та дискусійні питання, критично аналізувати та ставити під сумнів отриману інформацію, знаходити вагомі аргументи, розвивати навички логічного мислення тощо.

Країни, що розвиваються або мають недостатньо конкурентні ринки праці, вивчають філософію як загальноосвітню дисципліну, що доповнює знання з історії, культурології та етики. Провідні університети світу використовують визнану навчальну програму з філософії, а також власні підходи до подачі дисципліни; викладачі у цих університетах постійно удосконалюють свої знання, вивчаючи сучасні підходи до викладання цієї старовинної науки, яка, незалежно від свого віку, здатна розкривати актуальні питання сьогодення [Why study Philosophy in China 2023]. Дані аспекти формують статус навчальної дисципліни «Філософія» у закладах вищої освіти.

Аналіз досліджень та публікацій.

Проблемам викладання філософії присвячені численні наукові розробки зарубіжних вчених [Edgley 1975, Drabble 2013, Franco 2009, Porter 2022, Ross 2009, Rudisill 2011], які на рівні університетських досліджень і в своїй повсякденній педагогічній роботі удоскона-

люють та поглиблюють ідеї філософії.

В Україні проблемою викладання філософії науковці почали займатися відносно недавно. До того ж, недостатньо уваги приділяється викладанню філософії в закладах вищої освіти. У цьому контексті дане дослідження має певну наукову цінність.

О.Кулик, досліджуючи роль філософії в університеті, зазначає, що навчання філософії відіграватиме важливу роль для студентів у тому випадку, якщо викладання цієї дисципліни виконуватиме чотири функції: метатеоретичну, функцію розвитку критичного мислення студентів, функцію посилення аргументативних навичок студентів, функцію забезпечення усвідомлення студентами підстав відповідальності [Кулик 2018].

Проблемі ефективності викладання філософії у технічних вищих навчальних закладах присвячена наукова праця О.Онищук. Автор зазначає, що, оскільки філософія є одночасно і світоглядом, і етичною системою, то головною метою її викладання є формування світогляду, тобто філософія є формотворчою основою світогляду [Онищук 2009].

М.Є.Максюта та О.М.Соколова досліджують проблему особистісності соціально-філософської освіти. Автори обґрунтовують, що «для суверенної особистості характерні не просто засвоєння соціально-філософських знань, а, в першу чергу, внутрішня відкритість до різнопланової соціальної інформації, завдяки виробленим в процесі навчання умінням і знанням, оволодіння здатністю обґрунтованого вибору ключових елементів соціальної інформації, готовність до її осмислено критичного засвоєння» [Максюта, Соколова 2019].

М.Т.Марчук піднімає питання кризи та можливостей самозбереження філософії в університетській освіті. Автор аналізує причини цієї кризи, обґрунтовує тезу про те, що занепад університету пов'язаний з дискредитацією в ньому філософії і гуманітарного знання загалом; вбачає вихід з цієї ситуації в тому, що держава повинна створити умови для розвитку університетської філософії, а професійні філософи підняти її авторитет на висоту сучасних вимог [Марчук 2018].

І.В.Карівець обґрунтовує необхідність запровадження технологій проблемного навчання у викладанні філософії, показує специфіку їх застосування у Національному університеті «Львівська політехніка» [Карівець 2018].

І.Бичко акцентує увагу на проблемі звільнення від догм радянського «марксизму» при викладанні філософії у вищій школі України, аналізує найбільш принципові положення філософського курсу, що потребують пересмислення, доводить необхідність створення загальнообов'язкових програм з філософії [Бичко 2006].

Т.В.Соболь., В.Е.Туренко та Н.В.Ярмоліцька висвітлюють основні аспекти французької та італійської філософської освіти щодо можливості їх імплементації в контексті модернізації філософської освіти в Україні [Соболь, Туренко, Ярмоліцька 2016].

Мета статті.

Визначити перспективи зміни статусу філософії як навчальної дисципліни у закладах вищої освіти України на основі вивчення зарубіжного досвіду її викладання.

Виклад основного матеріалу.

Філософія, як універсальний тип знання, передбачає, що її питання є інтегруючими, а вивчення вимагає складного критичного підходу, ретельного аналізу та розгляду нових перспективних напрямків. Філософія є ключовою складовою гуманітарної освіти. Вона допомагає студентам зрозуміти глибинні проблеми людського існування і їх зв'язок із соціальними та політичними процесами. Вивчення філософії сприяє логічному та критичному мисленню, набуттю студентами аналітичних навичок, допомагає їм усвідомити основні цінності суспільства і задуматися над своїм власним світоглядом.

В Україні філософія відіграє важливу роль у формуванні національної ідентичності та розумінні культурної спадщини. Вивчення філософії сприяє кращому усвідомленню студентами унікальності української історії, культури та менталітету, підтриманню діалогу із світовою філософською спадщиною.

Філософія, як навчальна дисципліна, відіграючи важливу роль у формуванні загальнокультурного і професійного

світогляду майбутніх фахівців, посідає особливе місце в системі вищої освіти у всьому світі. В історичному аспекті вивчення філософії суттєво варіює від класичної західно-європейської філософської думки до тисячолітніх традицій східної філософії і залежить від географічного, історичного та культурного контексту. Це розмаїття дає можливість порівняти та проаналізувати статус філософії як академічної дисципліни в різних країнах з метою впровадження досвіду її викладання в закладах вищої освіти України. У **таблиці 1** наведено перелік курсів з філософії, які провідні університети світу пропонують студентам для вивчення.

Університети, розташовані на різних континентах, не лише пропонують традиційні курси з філософії, але й застосовують міждисциплінарні підходи. Викладання філософії у Китайських університетах передбачає глибоке «занурення» у місцеві філософські традиції, унікальний погляд на східну філософію. Оксфордський університет та Університет Гумбольдта акцентують увагу як на класичній, так і на сучасній західній філософії.

У США філософія є інтердисциплінарною наукою, що дозволяє студентам поєднувати її з іншими галузями знань, такими як науки про суспільство, право, медицина, етика тощо. Філософія є обов'язковим або вибірковим предметом. Оскільки існує великий вибір курсів та спеціалізацій, студенти можуть обирати курси за різними напрямками (грецька та римська філософія, європейська сучасна філософія, філософія розуму тощо). У багатьох університетах та коледжах є загальні стандарти навчальних програм з філософії, які встановлюються професійними організаціями та органами акредитації, тобто навчальні програми стандартизовані.

Для американських університетів і коледжів характерне активне залучення студентів до проведення власних досліджень у галузі філософії (написання дослідницьких робіт, участь у філософських семінарах та конференціях). У США існує філософська спільнота, що об'єднує групи дослідників, професійні організації та журнали з проблем філософії. Це сприяє обміну ідеями та розвитку філосо-

фії в країні. Таким чином, викладання філософії в США забезпечує формування освічених та аналітично мислячих громадян.

Британські університети також пропонують різні філософські курси і спеціалізації: філософію фізики, практичну етику, античну філософію та інші. Філософські курси у Великій Британії стимулюють активну участь студентів у дискусіях та аналізі окремих філософських питань. Зазвичай викладання філософії включає семінари, дебати та інші форми активного навчання.

Філософія у Великій Британії сприяє інтердисциплінарному підходу, взаємодії з іншими науками та галузями знань. Філософи активно співпрацюють з представниками інших дисциплін, таких як медицина, економіка, політика тощо. В британських університетах зростає інтерес до прикладної філософії, що передбачає застосування філософських концепцій та методів до практичних питань та викликів сучасного світу.

Визначне місце серед навчальних закладів Великої Британії, у яких викладають філософію, займає Кембриджський університет. Саме тут на початку ХХ ст. Б. Рассел, Дж. Е. Мур, Л. Вітгенштейн, Ф. Ремзі та інші вчені розвинули аналітичний стиль філософії, поширений сьогодні у більшості країн світу. Філософський факультет і в даний час зберігає стійку прихильність до аналітичної традиції, поєднуючи її з вивченням історії філософії від Платона до наших днів. Це дає можливість університету запропонувати один із наймасштабніших курсів такого роду, доступних у будь-якій точці світу.

При викладанні філософії застосовують такі цінності аналітичної школи як строгість, ясність і незалежність думки. Водночас, зміст такого підходу виходить далеко за межі аналітичної традиції: пропонуються праці з грецької та римської, ранньомодерної філософії, політичної філософії та естетики. Факультет має тісні зв'язки із суміжними факультетами (класичним, психології та поведінкових наук, історії та іншими), тому студенти можуть скористатися широким спектром спеціалізованих лекцій та семінарів.

Перелік курсів з філософії, які пропонують провідні університети світу

Таблиця 1

Країна	Навчальні заклади	Назва курсу
Німеччина	Університет Гумбольдта	Антична філософія та історія знань Антична та сучасна філософія Історія аналітичної філософії Класична німецька філософія Логіка та філософія мови Філософія розуму Філософська антропологія Практична філософія та дидактика Практична філософія / Етика Практична філософія та соціальна філософія Теоретична філософія / Історія філософії Історія стародавньої науки Філософія науки та природи Політична філософія та екологічна етика Соціальна філософія / Критична теорія Теоретична філософія / Метафізика Феміністична філософія
Велика Британія	Оксфордський університет Університет Йорка	Філософія та сучасні мови Філософія, політика та економіка Філософія і теологія Фізика і філософія Психологія, філософія та лінгвістика Антична філософія Філософія Філософія фізики Практична етика Філософія Філософія з соціологією Філософія /Лінгвістика Філософія з мовою і культурою (італійська) Філософія з мовою і культурою (французька) Філософія з мовою і культурою (німецька) Філософія з мовою і культурою (іспанська) Фізика з філософією Філософія, політика та економіка Філософія / Політика Економіка / Філософія Англійська / Філософія Історія / Філософія Математика / Філософія
Франція	Університет Париж 1 Пантеон-Сорбонна	Історія філософії Філософія і суспільство Сучасна філософія Філософія та мистецтвознавство Логіка та філософія науки Література та філософія Філософія та культурологія Сучасна етика та античність
Китай	Китайський університет Ренмін, Університет Фудань, Пекінський університет	Філософія Філософія науки і логіки Релігія
Сполучені Штати Америки	Нью-Йоркський університет	Логіка Грецька та римська філософія Європейська сучасна філософія Етика Епістемологія Філософія розуму
Австралія	Австралійський національний університет	Філософія науки Філософія розуму Східна філософія Європейська філософія Епістемологія

Примітка: систематизовано авторами на основі [Best Countries to Study Philosophy Abroad 2023; UFR de philosophie 2023]

У всіх країнах при викладанні філософії акцентують увагу студентів на методах дослідження, категоріях, концепціях, критеріях обґрунтованої аргументації, що сприяє конструюванню фізичного, історичного, морального та раціонального світів. При підготовці майбутніх фахівців саме теоретичні знання та належне філософське підґрунтя визначають сутність університетського викладання даної дисципліни. У країнах, в яких філософія вивчається у школі, підходи до її викладання повністю змінюються, а динаміка між вчителями середньої школи та викладачами закладів вищої освіти є відчутною. Мова йде не про власне філософські дослідження, а про побудову навчальних програм з філософії на університетському рівні для підготовки фахівців різних спеціальностей [Are French students taught to be more philosophical? 2011].

Розглянемо базові підходи до викладання філософії у вищій школі та на початкових курсах закладів вищої освіти (таблиця 2).

Порівняння педагогічних підходів до викладання філософії у різних країнах дає можливість виявити цілу низку практик: від акцентування уваги на особистісній рефлексії у Франції та Португалії до історичного підходу, поширеного в Італії, Іспанії та деяких інших країнах.

Підсумовуючи наведену у таблиці 1 інформацію, можна стверджувати, що викладання філософії у закладах вищої освіти характеризується двома основними підходами, що відображають культурні та педагогічні традиції різних країн – філософія як історія ідей та як активне філософствування. Обидва підходи відіграють важливу роль у розвитку критичного та аргументованого мислення студентів.

Філософія як історія ідей зосереджується на хронологічному дослідженні провідних філософських ідей від Античності до сучасності. Цей підхід цінний для глибокого розуміння того, як розвивались та осмислювались ключові ідеї, як вони вплинули на сучасне світосприйняття. Він також забезпечує необхідну історичну основу для аналізу та оцінки сучасних філософських концепцій.

Підхід активного філософствування

акцентує увагу на використанні філософських методологій для аналізу та обговорення актуальних проблем. Цей підхід спрямований на вдосконалення критичного мислення студентів, поглиблення їхньої здатності до рефлексії, висловлення та обґрунтування власних поглядів.

Обидва підходи можна успішно інтегрувати у навчальний процес закладів вищої освіти, забезпечуючи комплексний погляд на філософію. Історія ідей допомагає студентам зрозуміти еволюцію філософської думки, а активне філософствування розвиває вміння студентів думати самостійно та критично [Porter 2022].

Різні підходи до викладання філософії надають цінну інформацію для вдосконалення освітніх практик у всьому світі. Поєднання цих підходів може збагатити філософську освіту в Україні, сприяючи як особистісному зростанню майбутніх фахівців, так і глибокому розумінню даної галузі. Вивчення різноманітних філософських традицій, розширення спектру навчальних курсів та спеціалізацій сприятиме подальшому збагаченню філософського дискурсу в українському академічному середовищі. Аналізуючи глобальну практику викладання філософії, освітяни України можуть перейняти досвід передових навчальних закладів.

Викладання філософії у закладах вищої освіти в Україні підтримується програмами державних і недержавних вищих навчальних закладів. Вивчення філософії надає студентам можливість отримати ґрунтовні знання, розвинути гнучкість мислення та критичні навички, що необхідні для сучасного світу. Філософія також сприяє розвитку науково-дослідної діяльності. Вона дає змогу вченим проводити філософські дослідження, розробляти нові теоретичні підходи та розкривати проблеми, пов'язані з сучасним світом. Філософський аналіз і критика допомагають зрозуміти інноваційні тенденції у науці, технологіях та суспільстві в цілому. Для залучення студентів та актуалізації філософських досліджень використовуються інтердисциплінарні підходи та новітні технології навчання.

Проте, як показує практика, студенти закладів вищої освіти України невпевнено опе-

Таблиця 2

Основні підходи до викладання філософії у навчальних закладах різних країн

Країна	Підхід до викладання філософії
Франція	Філософія розглядається як наріжний камінь у системі освіти. У випускному класі старшої школи всі учні зобов'язані вивчати філософію, інтенсивність залежить від їхньої спеціалізації – вісім годин на тиждень для учнів гуманітарних спеціальностей і дві години на тиждень для учнів природничо-технічних спеціальностей. Основна мета – стимулювати особисту рефлексію та здатність до критичного мислення, забезпечуючи міцний фундамент для культурних і філософських міркувань.
Італія	Викладання філософії через призму «історії ідей». Мета – допомогти учням зрозуміти розвиток філософських ідей в історичному аспекті.
Іспанія	Вивчення історії філософії: хронологічний огляд філософської думки з метою контекстуалізації філософських концепцій в історичному контексті. Мета – допомогти учням зрозуміти еволюцію філософської думки та її вплив на різні епохи.
Німеччина, Швейцарія, Швеція	Використовується підхід подібний до іспанського: філософію подають як хронологічний та історичний огляд філософської думки. Мета – допомогти студентам зрозуміти розвиток філософських ідей, теорій і доктрин у їхньому історичному розвитку, що сприяє всебічному розумінню дисципліни.
Португалія	При вивченні філософії акцентується увага не на історичному огляді ідей, а на розвитку у студентів здатності до особистої рефлексії та критичного мислення. Це дозволяє студентам на особистому рівні взаємодіяти з філософськими принципами, сприяючи більш глибокому їх розумінню та розвитку незалежного мислення.
Сполучені Штати Америки	Зазвичай навчальні заклади пропонують філософію як факультативний курс у старших класах середньої школи. Акцент роблять на розвиток критичного мислення, комунікативних навичок та вирішення проблем. Американська філософська освіта включає вступ до різних галузей філософії (наприклад, етики, логіки, метафізики) і часто містить історичний огляд західної філософії.
Австралія	Часто філософію викладають як міждисциплінарний предмет, як діалог між гуманітарними і соціальними науками. Навчальна програма включає вивчення філософських традицій, поглядів видатних філософів, а також можливість застосування філософського мислення для вирішення сучасних проблем. Мета – розвиток критичного та творчого мислення студентів.
Японія	Старшокласники вивчають етику, що включає елементи філософії. Цей курс зосереджений на роздумах про життя, мораль та суспільні проблеми. Метою є не прищеплення конкретних моральних цінностей, а заохочення учнів до самостійного та критичного мислення щодо моральних та етичних дилем.

Примітка: систематизовано авторами на основі [Are French students taught to be more philosophical? 2011]

рують абстракціями, часто демонструють конформізм, зазвичай наївно реагують на інформацію, що надходить із засобів масової інформації, їм бракує допитливості. Це свідчить про недостатній рівень логічного і критичного мислення, навичок судження і висловлювання, обмеження в оригінальності і творчості.

Крім того, студенти демонструють дефіцит теоретичних і практичних знань при створенні аргументованих й оригінальних текстів, необхідних для академічної роботи, що суттєво впливає на їхні професійні та академічні досягнення, особистий розвиток. Це призводить до стагнації критичного і наукового мислення та нерозуміння наукових теорій, що є наслідком недостатності метатекстуального та критичного читання. Відсутність аргументації та відстоювання тези чи думки, в яких задіяні процеси критичного та аргументованого мислення, є перешкодою до здатності підтримувати індивідуальне мислення. Водночас, філософські тексти та концепції часто мають багато різних інтерпретацій, що може призвести до розбіжностей поглядів викладачів та студентів і виникнення дискусії. Тому потрібно розвивати у студентів критичні навички та допускати різні точки зору.

Викладання філософії може зіткнутися з такими проблемами. По-перше, це проблема недостатнього фінансування, що може вплинути на обсяг і якість філософських програм, обладнання та наукові дослідження в університетах. По-друге, низька популярність серед студентів даної дисципліни порівняно з іншими популярними напрямками або фаховими спеціальними предметами. Це може призвести до скорочення філософських програм або обмеження доступу до них. По-третє, викладання філософії може стикатися з викликами масовості. Великі аудиторії слухачів можуть ускладнювати інтерактивні форми навчання та індивідуальний підхід до студентів. По-четверте, складність розуміння філософських понять. Філософія має абстрактний характер та високий рівень складності щодо її розуміння, що може стати викликом для студентів. Розуміння складних філософських концепцій вимагає тривалої спеціалізованої підготовки. Вивчення парадигм та концепцій замість того,

щоб сприяти справжньому критичному мисленню, іноді викликає розгубленість студентів через великий обсяг інформації та ускладнює здатність її повного засвоєння.

«Філософській освіті в Україні бракує телеології, тобто ясного розуміння, навіщо навчаються філософії: яке призначення має ця освіта, як вона має спрацювати (причому як в царині суто інтелектуальній, так і в більш широкій царині культурної та соціальної дії)» [Бойко та ін. 2020].

Проблемним залишається питання подальшого працевлаштування випускників філософських факультетів. Спостерігається тенденція, що мета філософської освіти визначається затребуваністю з боку суспільства, зокрема роботодавцями. І тут виникає загроза заміщення інтелектуальної праці, філософської рефлексії прагматичними питаннями.

Незважаючи на ці проблеми, викладання філософії у закладах вищої освіти надає студентам можливість отримати ґрунтовні знання, розвинути гнучкість мислення та критичні навички, що необхідні для сучасного світу.

Висновки.

У контексті сучасних викликів вивчення філософії у вищих навчальних закладах набуває все більшого значення, оскільки передбачає не тільки оволодіння студентами ключовими філософськими концепціями, але й набуття ними навичок критичного мислення, необхідних для аналізу та розуміння складних проблем сучасного світу. Філософія є тією навчальною дисципліною, яка дозволяє розвинути у студентів необхідні soft skills на прикладі історичних фактів та розуміння загальних життєвих концепцій. Здобуті навички можуть використовуватися для кращого розуміння інших фахових дисциплін. Таким чином, статус навчальної дисципліни «Філософія» повинен змінитися з загальнонаукового на міждисциплінарний, з історично-хронологічного та загальноконцептуального на дискусійний, гнучкий і творчий процес.

У закладах вищої освіти України викладачі філософії повинні використовувати методи навчання, які розвивають критичне мислення та емоційний інтелект студентів, їх вміння аргументувати свої думки при проведенні дискусії.

Бібліографічні посилання

- 7 Best Countries to Study Philosophy Abroad. (2023). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://globalscholarships.com/best-countries-study-philosophy/> (дата звернення 24.05.23)
- Are French students taught to be more philosophical? (2011). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.france24.com/en/20110616-france-baccalaureate-exams-philosophy-europe-curriculum-university> (дата звернення 24.05.23)
- Drabble, R. (2013). *How to teach ... philosophy*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.theguardian.com/education/teacher-blog/2013/jul/29/philosophy-teaching-resources-schools> (дата звернення 24.05.23)
- Edgley, R. (1975). Philosophy in Academia. *Oxford Review of Education*, 3, 203-210.
- Franco, L. (2009). *Report on the UNESCO Participation Project "Developing Critical Thinking in the Teaching of Philosophy"*. Regional High-Level Meeting on the Teaching of Philosophy in Latin America and the Caribbean, Santo Domingo, Dominican Republic, June 8-9.
- Porter, J. Why Take Philosophy in High School? (2022). *Literary Journal*, April 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://deltastatement.com/7401/spring-2022/why-take-philosophy-in-high-school/> (дата звернення 24.05.23)
- Ross, G. MacDonald. (2009). The teaching of philosophy in the UK. *Diotime: revue internationale de didactique de la philosophie*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/33039403_The_teaching_of_philosophy_in_the_UK (дата звернення 24.05.23)
- Rudisill, J. (2011). The Transition from Studying Philosophy to Doing Philosophy. *Teaching Philosophy*, 34:3, 241-271.
- Teaching philosophy in Latin America and the Caribbean*. (2009). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185119> (дата звернення 24.05.23)
- UFR de philosophie. Paris I Panthéon-Sorbonne university*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://philosophie.pantheonsorbonne.fr/> (дата звернення 24.05.23)
- Why study Philosophy in China*. (2023). [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.besteduchina.com/why_study_philosophy_in_china.html (дата звернення 24.05.23)
- Бойко, А., Дахній, А., Карпенко, І., Менжулін, В., Пролєєв, С., Шашкова, Л. та ін. (2020). Перспективи розвитку філософської освіти в Україні, в: *Круглий стіл. Філософія освіти*, 26(1), 282-325.
- Бичко, І. (2006). Шляхи оновлення змісту філософських курсів у вищій школі сучасної України. *Філософія освіти*, 2(4), 235-241.
- Карівець, І. (2018). Проблемне навчання філософії (на прикладі Національного університету «Львівська політехніка»). *Філософія освіти*, 1, 180-198.
- Кулик, О. (2018). Роль філософії в університеті. *Вісник Львівського університету. Серія: філос.-політолог. студії*, 21, 46-51.
- Максюта, М.Є., Соколова, О. М. (2019). До проблеми особистісності соціально-філософської освіти. *Гілея: науковий вісник*, 141(2), 82-86.
- Марчук, М.Т. (2018). Філософія в університетській освіті: криза та можливості самозбереження. *Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія: Філософія*, 799, 54-60.
- Онищук, О. (2009). До проблеми ефективності викладання філософії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 636, 139-141.
- Соболь, Т.В., Туренко, В.Е., Ярмоліцька, Н.В. (2016). Вища філософська освіта у Франції та Італії: «виклики» та «відповіді» для України. *Молодий вчений*, 7 (34), 486-490.

References

- 7 Best Countries to Study Philosophy Abroad. (2023). Retrieved May 24, 2023 from <https://globalscholarships.com/best-countries-study-philosophy/>
- Are French students taught to be more philosophical? (2011). Retrieved May 24, 2023 from <https://www.france24.com/en/20110616-france-baccalaureate-exams-philosophy-europe-curriculum-university>
- Boiko, A., Dakhnii, A., Karpenko, I., Menzhulin, V., Proleiev, S., Shashkova, L. ta in. (2020). Perspektvyv rozvytku filofosfskoi osvity v Ukraini. Kruhlyi stil [Prospects for the development of philosophical education in Ukraine. Round Table]. *Filosofia osvity*, 26(1), 282-325. (in Ukrainian)
- Bychko, I. (2006). Shliakhy onovlennia zmistu filofosfskykh kursiv u vyshchii shkoli suchasnoi Ukrainy [Ways

- of updating the content of philosophy courses in higher education in modern Ukraine]. *Filosofia osvity*, 2 (4), 235-241. (in Ukrainian)
- Drabble, R. (2013). *How to teach ... philosophy*. Retrieved May 24, 2023 from <https://www.theguardian.com/education/teacher-blog/2013/jul/29/philosophy-teaching-resources-schools>
- Edgley, R. (1975). Philosophy in Academia. *Oxford Review of Education*, 3, 203-210.
- Franco, L. (2009). *Report on the UNESCO Participation Project "Developing Critical Thinking in the Teaching of Philosophy"*. *Regional High-Level Meeting on the Teaching of Philosophy in Latin America and the Caribbean, Santo Domingo, Dominican Republic, June 8-9*.
- Karivets, I. (2018). Problemne navchannia filosofii (na prykladi Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik») [Problem-based teaching of philosophy (on the example of Lviv Polytechnic National University)]. *Filosofia osvity*, 1, 180-198. (in Ukrainian)
- Kulyk, O. (2018). Rol filosofii v universyteti [The role of philosophy in the university]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: filos.-politoh. studii*, 21, 46-51. (in Ukrainian)
- Maksiuta, M.Ie., Sokolova, O.M. (2019). Do problemy osobystynosti sotsialno-filosofskoi osvity [To the problem of the personality of socio-philosophical education]. *Hileia: naukovyi visnyk*, 141(2), 82-86. (in Ukrainian)
- Marchuk, M.T. (2018). Filosofii v universytetskii osviti: kryza ta mozhlyvosti samozberezhennia [Philosophy in university education: crisis and opportunities for self-preservation]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Filosofii*, 799, 54-60. (in Ukrainian)
- Onyshchuk, O. (2009). Do problemy efektyvnosti vykladannia filosofii [To the problem of effectiveness of philosophy teaching]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik»*, 636, 139-141. (in Ukrainian)
- Porter, J. Why Take Philosophy in High School? (2022). *Literary Journal*, April 1. Retrieved May 24, 2023 from <https://deltastatement.com/7401/spring-2022/why-take-philosophy-in-high-school/>
- Ross, G. MacDonald. (2009). The teaching of philosophy in the UK. *Diotime: revue internationale de didactique de la philosophie*. Retrieved May 24, 2023 from https://www.researchgate.net/publication/33039403_The_teaching_of_philosophy_in_the_UK
- Rudisill, J. (2011). The Transition from Studying Philosophy to Doing Philosophy. *Teaching Philosophy*, 34:3, 241-271.
- Sobol, T.V., Turenko, V.E., Yarmolitska, N.V. (2016). Vyscha filosofska osvita u Frantsii ta Italii: «vyklyky» ta «vidpovidi» dlia Ukrainy [Higher philosophical education in France and Italy: “challenges” and “answers” for Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 7 (34), 486-490. (in Ukrainian)
- Teaching philosophy in Latin America and the Caribbean*. (2009). Retrieved May 24, 2023 from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000185119>
- UFR de philosophie. Paris 1 Panthéon-Sorbonne university*. Retrieved May 24, 2023 from <https://philosophie.pantheonsorbonne.fr/>
- Why study Philosophy in China*. (2023). Retrieved May 24, 2023 from http://www.besteduchina.com/why_study_philosophy_in_china.html